

Makale Gönderilme Tarihi: 21.10.2018 – Makale Kabul Tarihi: 19.12.2018

VARLIK DERGİSİNDE DİL YAZILARI

*Emine Şenlikoğlu*¹*

ÖZET

Sürekli yayınlar dönemin siyasi, toplumsal, ekonomik, kültürel ve edebî hayatına ışık tutmaktadır. Bu anlamda dergiler dil tarihine kaynaklık ederek dilin gelişim sürecini yansıtmaya açısından da önemlidir. Bu yayınlardan biri de 15 Temmuz 1933 tarihinde Yaşar Nabi Nayır tarafından “hakiki sanat mecmuası eksikliğini gidermek” amacıyla çıkarılmaya başlanan ve günümüzde de yayın hayatına devam eden *Varlık* dergisidir.

Bu çalışmada Türk kültürünün uzun soluklu dergilerinden biri olmayı başaran *Varlık* dergisinin 1933-1980 yılları arasında 1-868 sayıları aralığında yayımlanan dil yazıları incelenmiştir. Bu incelemeyle belirtilen tarihler arasında dergide bulunan dil yazılarından hareketle dönemin dil tarihine, dilin gelişim ve değişim sürecine ışık tutmak, aynı zamanda daha sonra bu alanda yapılabilecek çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Dergide bulunan dil yazılarına bakıldığında derginin kendi içerisinde bir dil politikası oluşturduğu ve dil hassasiyetine sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda dergi, kurucu yazar kadrosuyla istikrarlı bir dil görüşü sergilemiştir. *Varlık* dergisi Cumhuriyet Türkiye’sinin kabul ettiği dil anlayışını benimsemiş ve dönemin dil davasına destek vermiştir. Böylece bir sürece tanıklık eden *Varlık* dergisi incelenmeye değer önemli bir kaynak olarak görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Varlık* Dergisi, dil, edebiyat, kültür.

Language Articles in Varlık Magazine

ABSTRACT

Periodicals clear up political, social, economic, cultural and literal lives of periods. In this sense, magazines are important in terms of reflecting development process of language with forming a basis for history of language. Nowadays, *Varlık* Magazine that is continuing its broadcast life has started broadcast to “cease lacking of genuine art magazine” by Yaşar Nabi Nayır at 15th July 1933 and has achieved being one of the long winded magazine of Turkish culture.

In this study, the articles at 1-868 issues of *Varlık* Magazine which have been published at 1933-1980 have been investigated. With the investigation it has aimed that clearing up the history, development and change process of language of the term and also contribution to possible studies for the field with the reference of significant range of the dates of the magazine. When examine the other language articles that in the magazine, it is in sight that the magazine has constituted its own language policy and it has sensibility of language. In this sense, the magazine has shown consistent language view with entrenched writer staff. *Varlık* magazine has taken on comprehension of language that has also accepted by Turkish Republic and has supported the case of language of the term. *Varlık* magazine, which is witness of the process like this, has been regarded as an important source to observe.

KeyWords: *Varlık* Magazine, language, literature, culture.

¹ Bu çalışma, Emine Şenlikoğlu, (2018). “*Varlık*” Dergisinde Dil Yazıları (1934-1980). Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi. Adlı çalışmamızdan hareketle yapılmıştır.

*Uzman Emine Şenlikoğlu, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Mezun / Türkiye, eminesenlikoğlu28@gmail.com

GİRİŞ

Toplumun nabzını tutan, her türlü bilginin kolayca yayılmasını ve günümüze aktarılmasını sağlayan kaynaklardan biri olan dergiler, geçmişten bu güne bir köprü oluşturmaktadır. İnsanın yaşadığı dönem ve çevre şartlarının kendi değişim ve gelişimine, düşünüş ve eğilimlerine etkisi yadsınamaz derecededir. Bu durum, dönemin düşünür, şair, yazar ve aydınlarının ortaya koydukları ürünleri hangi amaç, ortam ve ideolojide meydana getirdiklerini bilmeyi gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla *Varlık* dergisini incelemeye geçmeden önce dönemin genel durumunu değerlendirmek uygun olacaktır.

1923'te Cumhuriyetin ilanıyla birlikte köklü değişimler yaşanmış, toplum birçok alanda gerçekleşen bu değişimlere alışma sürecine girmiştir. 12 Temmuz 1932 tarihinde başlayan dil devrimiyle de eski yazı terk edilerek Latin alfabesine geçilmiştir. Söz konusu durum dil alanında değişme ve gelişmelerin yaşanmasını kaçınılmaz hale getirmiştir.

Dil devriminden yaklaşık bir yıl sonra, 15 Temmuz 1933 tarihinde Yaşar Nabi Nayır yönetiminde yayın hayatına başlayan *Varlık* dergisi de özellikle dil alanındaki gelişme ve değişimlerin takip edilebileceği bir kaynak haline gelmiştir. Türk dili konusunda oldukça kapsamlı veriye ulaşmamıza olanak sağlayan *Varlık* dergisi bu anlamda incelenmeye değer görülmüştür. Dönemin her alanda bir yokluk içinde olmasından ve özellikle yazın alanındaki yokluktan yola çıkılarak sanat mecmuası alanında bir "varlık" ortaya koyma isteğinden doğan *Varlık* dergisi; Cumhuriyet ilke ve inkılaplarına bağlı olmakla kalmamış, dil devrimine de sonsuz destek vermiştir. Harf inkılabından sonra yayın hayatına başlaması, dergideki tüm yazıların yeni yazıyla yayımlanmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca derginin dil konusundaki tutumu dilin değişmesi, gelişmesi ve halk içinde yayılmasına büyük katkıda bulunmuştur. Eski harflerden yeni harflere geçiş sürecini ve yaşanan gelişmeleri dergide görmek mümkün olmuştur.

Varlık dergisinde dil ile ilgili birçok konuya yer verilmiştir. Bu konular; *Dil Devrimi*, *Dil ve Kültür*, *Yabancı Dil Eğitimi*, *Eskiye Karşı Yeni Dil*, *Dilin Özleşmesi*, *Dil-Toplum İlişkisi*, *Dil-İçerik*, *Dil Aileleri*, *Dilin Diğer Sanatlarla İlgisi*, *Dönemin Dil Alanındaki Sorunları*, *Gün veya Ayın Olayları*, *Konuşma ve Yazı Dili*, *Sözlük ve Kılavuzlar*, *Türk Dil Kurumu*, *Türkçedeki Ek ve Heceler*, *Türkçedeki İmla Hataları*, *Vezin ve Aruz*, *Yabancı Diller*, *Yazım Kuralları ve Dil Bilgisi* başlıkları altında sınıflandırılabilir.

1.Dil Devrimi

Varlık dergisinde dil devriminin etkileri açıkça görülmektedir. Yeni alfabenin kabulü ile dil alanında zorlu bir mücadeleye girişilmiştir. Dilin Arapça, Farsça söz ve tamlamalardan kurtarılması, bunların yerine öz Türkçe kelimelerin konulması, karşılık bulunamadığı durumlarda Türkçe ek ve köklerden yeni kelimelerin türetilmesi başlıca hedefler arasındadır.

Bu konuyla ilgili Yaşar Nabi Nayır'ın önemli yazıları bulunmaktadır. Yaşar Nabi tüm yurttaşları elini taşın altına koymaya davet etmektedir. Yabancı sözcüklere karşılık kendi buldukları veya yerine kullanılabileceğini düşündükleri sözcükleri derleyerek dil derneğine göndermelerini istemiştir. Bu sözcüklerden yararlanılarak yeni Türkçe Sözlük oluşturulabileceğini söylemiş ve kendi bulduğu birkaç sözcüğü de örnek olarak vermiştir: “*Beslem, gıda. Yeyim, mekûlat. İçim, meşrubat. Bildirim, beyanat. Anlatım, izahat. Anayasa, kanunu esasi. Tekçesit, uniforme. Tekçesitlendirme, standardisotion. Diren, azim. Uludeniz, bahrimuhit. Öziş, meslek. Öldürüm, cinayet. Alsat, ticaret. Alsatçı, tacir. Sözerdem, edebiyat. Girişim, teşebbüz. Ayrım, fark. Bağlam, şerit*” şeklinde belirtmiştir (Nayır 1 Ocak 1934: 162).

Türkçeyi yüzde yüz özleştirmeye çalışmanın da mümkün olamayacağını bildiren Yaşar Nabi, “akıl” yerine “us”, “ruh” yerine “tin”, “şey” yerine “nen” denmesinin önerildiğini, bu aşırılığa kaçan hareketlerin dil davasını gülünç duruma düşüreceğini; (1 Aralık 1948: 3) dil cemiyetinin tamamen ilmî yollardan yürüyerek bütün Türk sözlerini derlediğini, Türkçe ekler, gramer ve sentaks üzerinde etüdler yaptığını, bu suretle de cemiyetin dil işlerinde millete rehber vazifesi gördüğünü dile getirmiştir. Yaşar Nabi'ye göre estetik kaidelerden yoksun olan kelimeler tutunamazlar. Ahenkten ve zevkten uzak ifadeler, cansız kalıplar olarak kalmaya mahkûmdur; bu tarz sözleri diriltmeye çalışılmak yerine dilimizin ahengine uygun yeni sözler yaratmak daha doğru olacaktır (1 Ekim 1934: 81).

Dil devrimiyle ilgili bir başka yazı ise, Ceyhun Atıf Kansu'ya aittir. Kansu, halk yazısının halk dilini de gerektirdiğini, dil devriminin halk Türkçesini yazı diline uygulamak, uyarlamak olduğunu belirtmiştir (Temmuz 1972: 3).

Görüldüğü üzere dil devrimi sonrasında yaşanan sıkıntılar, bunların doğurduğu başka meseleler, *Varlık* dergisi yazar ve aydınları tarafından çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır.

2. Dil ve Kültür

Tarih boyunca toplumlar göç, savaş veya farklı sebeplerle birbirlerini etkilemişlerdir.

Bu etki, birçok alanda; kültür ve sanatta, müzikte, resimde, inanışta, gelenek ve göreneklerde vb. kendini göstermiştir. Söz konusu alanlardan biri de hiç şüphesiz dildir. Dil ve kültür arasındaki ilişkinin ele alındığı yazıları, *Varlık* dergisinde de görmek mümkündür.

Muhsin Ertunç'un "Dil ve Kültür" başlıklı yazısında Osmanlının Balkanları fethi (14.yy) sonrasında Türk dili ve adetlerinin Rum, İslav, Rumen gibi diğer bütün Balkan milletleri üzerine yoğun bir şekilde nüfuz edip yayıldığını bildirmiştir. Türklerin Balkanlarda, diğer milletlere olduğu gibi, kültürlerini ve dilini de kabul ettirdiklerini, uzun süre kalıcı olduklarını belirtmiştir. Ertunç, Balkan Devletlerinde yeni milletlerin kurulmasından sonra dahi dillerinde Türkçe kelimelerin kullanımının devam ettiğini hatta o günlerde Yunan ve Bulgar gazetelerinin dillerinde Türkçe kelimelerin fazlalığından şikâyet edildiğini vurgulamaktadır (Ertunç Ekim 1937: 481).

Türk dilinin Balkanlarda bıraktığı en derin etkiye Bulgar milletinin arasında rastlandığını söyleyen Ertunç; muhabbet, inşaat, tütüncülük, hamam malzemeleri, muhtelif kelimeler, nidalar ve seslenişler, meyve, çiçek, soyadı ve fiillerde bulunan Türkçe söz varlığını da düşüncelerini desteklemek için örnek olarak göstermiştir (1 Ekim 1937: 482).

Yaşar Nabi Nayır ise konuya farklı bir açıdan yaklaşarak ülkedeki azınlıkların dillerini rahatça konuşabileceklerini, onların dilini unutturmanın mümkün olamayacağını ancak buldukları mıntikalarda kültürümüzü yabancı ellere kaptırmamak gerektiğini vurgulamıştır (15 Ekim 1938: 97).

Bu yazılardan anlaşılacağı üzere dil ve kültür birbirinden ayrılamaz bir ikilidir. Diller konuşuldukları toplumların kültürleri ile yayılır ve etkileşimde buldukları kültürlerde yer edinirler. Bu bağlamda bakıldığında da kendi dilini korumak isteyen bir milletin öncelikle kendi kültürüne sahip çıkması gerektiği sonucu doğmaktadır.

3. Yabancı Dil Eğitimi

Bugün olduğu gibi Cumhuriyetin ilk yıllarında da yabancı dil eğitimiyle ilgili sorunların bulunduğu görülmektedir. Yabancı dil eğitiminin okullarda hangi yöntemlerle verileceği ya da yabancı dil eğitiminin okullarda zorunlu ders olarak okutulup okutulmaması gündem oluşturmuştur. *Varlık*'ta bu konularla ilgili Albert Malche, İhsan Akay ve Süleymanpaşic'in yazıları dikkatleri çekmektedir:

Albert Malche'ye göre bir dili en iyi şekilde öğrenebilmek için o dilin konuşulduğu ülkede bulunmak gerekmektedir. Yaşayan bir dil için sistematik gramerin, akılda tutmak için sözcük listeleri düzenlemenin, yinelemeye dayalı alıştırmaların ve aslına sadık kalmaya çalışılan tercümelerin yabancı dil eğitiminde yetersiz kalacağını söyleyen Malche, bu yöntemlerin artık hiçbir milletin konuşmadığı ve konuşmayacağı sadece bu lisanla yazılmış eserleri okumak amacıyla lazım olabilecek diller için uygun olacağını belirtmiştir. Bahsedilen yöntemler yerine öğrenilmek istenilen dilin konuşulduğu ülkede üç ay geçirmenin öğrenmede daha etkili olacağını vurgulamıştır (1 Nisan 1934: 274).

İhsan Akay da dili iyi kullanmaya sadece kullanıldığı çevre içinde öğrenmenin yetmeyeceği aynı zamanda o dili iyi yazanları da okumanın şart olduğu ve daima sözlük karıştırmak gerektiği üzerinde durmuştur (1 Mart 1959: 7).

Latin ve eski Yunan dillerinin liselerde zorunlu ders olarak okutulacağı bilgisine ulaşan Mehmet Süleymanpasıç ise, bu haberden duyduğu sevinci dile getirerek garp medeniyetinin esası olan bu iki dilin Türk genç nesillerine tanıtılması gerektiğini söylemiştir (15 Mart 1941: 400). Bu ve benzeri yazılardaki düşüncelerde de görüldüğü gibi, yabancı dillerin okullarda ders olarak okutulması önem arz ederken öğretme işinin hangi yöntemlerle yapılacağı tartışılan bir mesele olmuştur. En doğru yöntemin ne olduğuyula ilgili fikirler sunulmuş ve en iyi öğrenme yönteminin dilin kullanıldığı bölgede bir süre yaşamak olduğu kadar o dile ait iyi yazılmış eserlerin de okunması olduğu belirtilmiştir.

4. Eskiye Karşı Yeni Dil

Dil devrimiyle birlikte eski ve yeni çatışması başlamış, uzun yıllar bu durumun ortaya çıkardığı sorunlar ve yenilikler tartışılmıştır. Bir yanda geleneğe bağlı dil anlayışını benimsemiş, eski kullanım ve kaynaklardan kopmakta zorluk çekenler, diğer yanda yeniyi benimseyen ve yeninin getirebileceği zorluklara göğüs germeye hazır dil anlayışına sahip olanlar vardır. İki tarafın da zaman zaman haklı olduğu veya aşırılığa kaçtığı durumlar olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Yaşar Nabi *Varlık*'taki yazısında çoğunlukta bir aydın grubun dilde her türlü yeniliğe cephe aldığını, dilde yaşama hakkını kaybetmiş sözleri dahi kasti bir şekilde kullanmaya devam ettiklerini, azınlık bir grubun ise mantık ve sağduyu kurallarını hiçe sayarak dilimizden yabancı kelimeleri sonuncusuna kadar ayıklamak istediklerini bildirmiştir. İkinci grubun bir yandan atılgan ve mücadeleci çalışmalarıyla dil özleşmesinin tabii seyrini hızlandırdığını diğer yandan da aşırıya kaçmanın doğal sonucu olarak kuvvetli

tepkiyle karşı düşüncede olanların saflarını kalabalıklaştırmasına neden olduğunu söylemiştir. Bu iki grup arasında bilinçli bir aydın kesiminin de olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bu iki mutaassıp kutup arasında memleket aydınlarının en geniş kısmı yer alıyor. Her yeni hareketi sağduyunun yanılmaz mihengine vurarak yanlış doğrudan, sakatı sağlamdan ayırt etmesini bilen, bir hursin gafletiyle gözleri kararmamış insanlar kalabalığı ki, zamanın tesirine karşı koymanın imkânsızlığını idrâk ettiği kadar, yürüyen bir davada en aşırı yola sapmanın mutlaka o davaya hizmet sayılması lâzım gelmeyeceğini ve her gayenin, ötesine aşılabilir bir çemberle çevrili bulunduğunu da hissetmektedir” (Nayır 15 Temmuz 1946: 8).

Yaşar Nabi'nin bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere eski ve yeni arasındaki dengeyi kurmak her şeyden önemlidir. Aşırıya kaçan her hareket amacının aksi istikametinde yol aldirmaya mahkûmdur.

5. Dilin Özleşmesi

Varlık'ın kendine görev edindiği konulardan biri olan “dilî özleşmesi”, uzun yıllar süren bir meseledir. Diğer taraftan yabancı söz varlığının dilden atılması ve yerine Türkçe karşılıklarının kullanılması, belli bir çaba gerektirmektedir. *Varlık* dergisi de bu hususlarda bir algı oluşturmaya çalışmış, dilde özleşme için halka kadar inilmesi gerektiğini savunmuştur. Söz gelimi, Yaşar Nabi “Dil Özleşmesi İçin Düşünceler” başlıklı makalesinde, halktan, kullandıkları öz Türkçe veya Türkçeleştirdikleri kelimeleri yazarak göndermelerini istemiştir. Biri tarama dergisi diğeri de halktan gelecek sözlerin içerisinde olduğu yeni bir dergi olmak üzere iki derginin desteğiyle Türkçe sözlüğün yapılması gerektiğini öne sürmüştür. “Öyle sanıyorum ki Türk ulusu, bu yeni işe çağırılırsa yurdun bağrından binlerce yeni söz fıskıracaktır” sözleriyle de Türk ulusuna bu konudaki güvenini dile getirmiştir (15 Aralık 1934: 162).

Ahmet Köklügiller'in “Türkçenin Özleştirme Çabaları” başlıklı yazısı ise, özleştirmenin açılımı ile ilgilidir. “Artık işlevini yitirmiş yabancı sözcükleri atarak yerlerine Türkçe kökenli yeni sözcükler koymak, bu çaba Türkçeyi daha öz ya da daha sade duruma getirme, aydın ve halk dili arasındaki ikiliği ortadan kaldırma ilkesinden kaynaklanır, ilkenin benimsenmesi, aşağı yukarı Tanzimat'la başlar” (Köklügiller 1 Eylül 1979: 12).

Yazara göre, bu konuda asıl başarıyı Atatürk yakalamıştır; zira onun Türk Dil Kurumunu kurdurması ve çalışmasını yönlendirici tavırları sayesinde özleştirme hareketi; üç beş aydının, yazarın konusu olmaktan çıkıp halka ulamış, Türkçeyi konuşan herkesin ilgilendiği bir durum haline getirmiştir (Köklügiller 1 Eylül 1979: 12). Görüldüğü üzere, dilde özleşme hareketinin halka indirgenerek yardımlaşma içerisinde güç birliği sağlanmasında derginin işlevi yadsınamaz derecededir. Dergi, sürecin takibini sağlamamız açısından da önemli bir kaynaktır.

6. Dil-Toplum İlişkisi

Varlık dergisinde dil-toplum ilişkisini irdeleyen yazılardan en öne çıkanı Berke Vardar'ın "Toplumsal Yönden Dil" başlıklı yazısıdır. Vardar, yazısında, toplumsal olayların bilimsel bir açıdan incelenmeye başlanmasının değişen, gelişen toplumsal değer sistemlerinden birini inceleyen dilbilim için çok yararlı olduğunu ifade etmiştir. Dilin kişisellik ve toplumsallık olmak üzere iki ayrı özelliği olduğunu söyleyerek en içten duygularımızı kavramlaştıran, en özel duygularımıza biçim veren dilin aynı zamanda toplumun ortak malı olduğunu da belirtmiştir. Dilin bu iki özelliğinin ayrımı ve bu ayrımın temel ilkesi; çağdaş dilbilimin kurucusu Ferdinand de Saussure'nin tanımıyla verilmiştir: "*Bu büyük kuramcı, "yetenek dil" (langage), "dil" (langue) ve "söz" (parole) diye ikiye ayırmıştır. Saussure'e göre 'dil', ruhsal temellerine rağmen, her şeyden önce, belirli bir topluma özgü göstergeler (işaretler) dizgesidir; 'söz' ise, bireylerin duygu ve düşüncelerini, dil'in kurallarına uygun olarak biçimlendiren geçici bir kalıptır, özel ve öznel bir araçtır*" (1 Ağustos 1963: 11).

7. Dil-İçerik Konusu

Emin Özdemir'in *Varlık* dergisinde kaleme aldığı yazısı, "Dil-İçerik" başlığı altında değerlendirilebilir. Özdemir; her yazınsal yaratının oluşumunda baş ögenin dil olduğunu ve dil dışı hiçbir yazınsal ürünün düşünülmemeyeceğini, her yazınsal ürünün temelde bir dilsel yaratı olduğunu dile getirmiştir. Yazınsal yaratının, aralarında içsel ve dışsal bağıntılar bulunan bir işaretler dizgesi olduğunu ve gerçeklikle düşselin birleşerek sözcüklerle kurulan bir anlam evrenine dönüşmesinden ortaya çıktığını ifade etmektedir (Ekim 1978: 6).

Aynı konuyu ele alan iki ayrı yazı arasında ayrılıkların bulunduğu dikkat çekerek yazınsal ürünlerde dilin araç olmanın ötesine geçtiğini, bir iletiyi taşımakla kalmayıp başka nitelikler de içerdiğini belirten yazar, bu durumun büyük ölçüde sanatçının sözcük kurgulama, dizeleri yapılandırma ve sözcüklerin anlam boyutlarını genişletmesindeki tutumundan ileri geldiğini düşünmektedir (Özdemir Ekim 1978: 6).

Yazıda ayrıca bir yazınsal yaratının diliyle içeriği arasında da sürekli bir etkileşim olduğuna, içerik ve dilin birbirini etkilediğine bu iki ögenin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğine, bir yazınsal yapıt ve yaratıyı değerlendirirken ise “Ne sunuluyor? Nasıl sunuluyor?” sorularını sormanın dilsel ve içeriksel değerini kestirmede yol gösterici olacağına değinilmiştir (Özdemir Ekim 1978: 7).

8. Dil Aileleri

Varlık dergisinde üzerinde durulan konulardan biri de Türkçenin hangi dil ailesine mensup olduğu ve kökeninin hangi dönemlere kadar götürülebileceğidir.

Ahmet Cevat’ın kaleme aldığı “Türkçe Hint Avrupa Dilleriyle Akraba mıdır?” başlıklı yazıda Türkçenin hangi dillerle akraba olduğunu ortaya koymak, dilimizin Asya ve Avrupa dillerinde ana dili fonksiyonu gördüğünü belirtmek amacıyla Alois Waalde’nin mukayeseli lügatindeki Hint-Avrupa diline ait unsurları gösteren 15 maddelik bir karşılaştırma ile Türkçenin Hint Avrupa Dil Ailesine mensup olduğu açıklanmaya çalışılmıştır (Ahmet Cevat 15 Mart 1939: 165).

1977 yılının 10 Kasım’ında Seul’da imzalanarak gerekli resmi makamlara, Türk Dil ve Türk Tarih Kurumuna sunulmuş olan başka bir yazıda da Altay kökenli fonogramlardan oluşma Türk hece yazısından gelişen Köktürk-Sekel-Fenike vb. hece yazıları ile alfabeler üzerinde durulmuştur (Erçin Şubat 1978: 5).

9. Dilin Diğer Sanatlarla İlgisi

Bir dilin akıcılığı ve kendi içindeki ahengi, değer gören özellikler arasındadır. Cumhuriyet döneminde de bu durum göz ardı edilmemiş ve dil ile musiki arasındaki bağ açıklanmaya çalışılmıştır. *Varlık* dergisinde bu konuya dair yazılar Mahmut Ragıp Gazimihal’in kaleminden çıkmıştır.

Mahmut Ragıp dilin musikiyle güçlü bağına değinmiş ve Türkiye’de 18. yy’da yaşamış bir müellifin ifadesinden yola çıkarak müziğe en uygun üç dilin İtalyanca, Fransızca ve Türkçe olduğunu yinelemiştir. Ayrıca, daha ilkokul sıralarından başlayarak türkülerimizin ve dilimizin bozuk ve zevksiz olmadığının öğretilmesine ehemmiyet gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Gazimihal 15 Şubat 1938: 611).

Mahmut Ragıp diğer bir yazısında da İstanbul Üniversitesi’nin ‘Türk Dili ve

Edebiyatı'nın o dönemde en salâhiyetli musiki makamı olan konservatuar ile işbirliği yapmak üzere olduğunu ancak bu sayede sadece hususi inşadlar için değil belki umumiyetle sahne inşadı(ahenkli okuma) için bir örnek dil tespitine girişilebileceğinden bahsetmiştir (Gazimihal 1 Nisan 1938: 660).

10. Dönemin Dil Alanındaki Sorunları

Yeniliklerin, devrimlerin çağı olan Cumhuriyet döneminde Türkçenin yabancı dillerin etkisinden kurtulması, sadeleştirilmesi için nelerin, nasıl, hangi yöntemlerle yapılması gerektiği hakkında birçok konu tartışılmıştır. Özellikle dilden atılan yabancı kelimelerin yerine koyulacak sözcüklerin belirlenme yöntemi önem arz eden konulardandır. Bu konuda iki farklı görüş olduğu görülmektedir. İbrahim Necmi “Karşılık Ararken İki Yoldan Hangisine Gitmeli?” başlıklı yazısında bu yöntemlerden ilkinin örnekle “hafız” kelimesinden yola çıkarak şöyle açıklamaktadır: “*Hafız*” sözüne karşılık mı arıyorsunuz? “*Hafıza*., karşılığı “*saklamak*., yahut “*tahattur*., karşılığı olan “*anmak*., sözlerinin köklerini alalım. Bunlara ya yeni ekler getirerek -*saklak*, *anakangı*... gibi – sözler yaratalım’, ya da bunu başka bir sözle birleştirerek - *An + bili*, *an + bulu*... gibi birleşik lakırdılar yapalım.,” (Dilmen 15 Temmuz 1933: 9).

Diğer bir yöntem ise ilkinin göre daha hızlı ve uygulanabilir olduğu görülen yabancı kelimeler yerine muadili Türkçe kelimelerin kullanılmasıdır. Bu yöntem kelimelerin kullanılır dilden seçilmesi ve ancak mümkün olmayan bilim adı vs. durumlarda yaratma yoluna gidilebileceği fikrini savunmaktadır (Dilmen 15 Temmuz 1933: 9).

Farklı bir sorunu ele alan Rüştü Şardağ da “Edebi Darlık” adlı yazısında, darlığın nazım ve nesir örneklerinin azlığından kaynaklanmadığını, iyi ve güzel Türkçeyi çoğu zaman beceremediklerini, “Şiir yazmak için 50 kelimelik bir küçük sözlük veya 25 kelimelik bir argo karışımı yeter.” düşüncesinde olduğunu ifade etmiştir. Yazara göre, “*Lisan hafızamız dar, muhakeme kabiliyetlerimiz kapanık, yaşama sevgimiz doğmamış veya tükenmiş, hulâsa büyük bir edebî darlık içerisinde fakat işin en acısı böyle bir darlığın mevcudiyetini hissetmeden veya hissedip de üzülmeyen yaşayıp gitmedeyiz*” (Şardağ 15 Ocak 1941: 297).

Şerif Hulusi ise Saadettin Nüzhet’in “Tanzimata Kadar Türk Edebiyatı Tarihi ve Nümuneleri” ile Necmettin Halil Onan’ın “İzahlı Divan Şiiri Antoloji” çalışmalarının dil bilgisi bilgisizliğinden kaynaklanan önemli hatalarını belirtmiş ve bazı düzeltmelerde bulunmuştur (Kurbanoglu 15 Mayıs 1941: 486-487).

Dönemin dil sorunlarına kayıtsız kalmayan isimlerden biri de Yaşar Nabi'dir. Türkçeyi özleştirme çabalarının zamanla eski hızını kaybettiğini ve gerilemeye başladığını belirten Yaşar Nabi, bu gerilemenin sebebini de şöyle açıklamaktadır: “*Gerçekten, dil düzelmesinde zamanın ve tabii akışın payını hiçe indirmek isteyen bir acelecilik, hattâ bu harekete taraftar olanlar arasında bile şiddetli bir tepki uyandırmaktan geri kalmamıştır. O tepkinin tesiri hâlâ devam ediyor. Zira şahidi olduğumuz gerilemeye başka türlü mânâ vermeye imkân bulunamaz*” (Nayır 15 Mart 1941: 385).

Gazete ve iletişim araçlarındaki yabancı söz varlığının fazlalığından yakınan Yaşar Nabi ajans telgraflarının yazılışının yabancı sözcüklerle dolu olduğunu söylemiş ve konuya dair şu örneği vermiştir: “*Meselâ ajansımız, yabancı radyodaki Türkçe spikerlerin «ödünç ve kira» dedikleri Amerika kanununu daima «iare ve icare» şeklinde tercüme etmektedir*” (Nayır 15 Mart 1941: 385).

Yine Yaşar Nabi bir başka yazısında özellikle gençlerin Türkçeyi güzel kullanamamasından ve onlara edebî eser sevgisinin kazandırılmamasından yakınmıştır. Yazarın konuyla ilgili düşüncelerini şu ifadelerde görmek mümkündür: “*Okullarımızda edebî örnekler verme işi, eskisine göre, çok hafifletilmiştir. Okuma kitapları, bu bakımdan tatmin edici değildir. Çocuğa edebî eserlere karşı sevgi ve alâka kâfi derecede aşılmamaktadır. Bütün bunlardan maada, bugünününcü genci, en çok okuduğu gündelik gazetelerde, ucuz muharrir kullanılmasının tabii bir neticesi olan, bozuk ve tereddidi etmiş bir Türkçe ile karşılaşmaktadır*” (Nayır 15 Mayıs 1941:482).

İnsanların meramını anlatabileceği kadar dil bilgisine hâkim olmasının yeterli olacağı, bundan ötesinin edebiyat yani lüzumsuz lüks sayılacağı düşüncesinin yıkılması gerektiğini savunmuştur.

Dönemin önemli meselelerinden biri olan gramer ve ilmî terimlerin düzenlenmesiyle ilgili sorunlara da değinen Yaşar Nabi, bütün meselenin eski ilim terminolojisinin, dönemin dil zevkine, yeni harflere, içinde bulunan medeniyetin şartlarına uygun olmayışından çıktığını söylemiştir. Bu durumun bir an önce çözümlenmesi gerektiğini vurgulamış, bazı kurumlarda yeni bir düzenin geldiğini ancak birçoğunda düzenin kurulamadığını ve yeni terimlerin henüz üniversitelere resmen girmediğini ifade etmiştir. Tekrar eskiye dönme gibi bir durumun söz konusu olmadığını fakat yaşanan bu ikiliğin ve karışık durumun devam etmesinin de büyük bir istikrarsızlık oluşturduğunu, yabancı eserlerin çevirilerinde de sorunlar yaşandığını, (örneğin

Fransızca bir felsefi tabirin Türkçeye beş veya on farklı şekilde çevrilmekte olduğunu), henüz dönemin ihtiyaçlarına uygun bir felsefe lügatine sahip olunmadığı için bu duruma kimsenin ses çıkaramadığını, özellikle felsefe terimlerinin diğer ilim sahalarından önce tespit edilmesi gerektiğini, çünkü bu terimlerin büyük bir kısmının yazı dilinde her gün kullanılan kelimelerden oluştuğunu ifade etmiştir. Edebi eserlerin yanında birçok tarihî ve ilmî eser çevirilerinin yapıldığına ancak felsefe terminolojisinin karışıklığı yüzünden bu tercümelerde ihtiyaç duyulan birliğin sağlanamadığına dikkat çekmiştir. Bunun sonucunda da Fransızca tabirlerin olduğu gibi alınıp kullanıldığını ve buna itiraz edilmediğini belirtmiştir (Nayır 15 Temmuz 1941: 23).

Bir ay sonraki yazısında ise, gramer komisyonunun kültürel meseleleri kısa zamanda çözüme kavuşturmasının gazetecileri coşturduğunu ve dilin bütün meselelerini halledecek geniş bir dil kongresinin toplanmasının istendiğini dile getirmiştir. Ancak gramer komisyonu kurmanın bazı sorunlara sebep olduğu görülmüştür. Nitekim, Yaşar Nabi, kısa bir zaman sürecek olan kalabalık kongrelerden dil gibi canlı ve çok karmaşık bir mevzu üzerine pratik bir çözüm beklemenin hayale kapılmak olacağını, imlâ, terim ve dil özleşmesi gibi meselelerin öyle birkaç gün içerisinde hallolunamayacağını dile getirmiştir (Nayır 15 Ağustos 1941: 71).

Sorun teşkil eden diğer bir konu da dil davasında iki ayrı grubun düşünceleridir. Yaşar Nabi'ye göre bunlardan biri, dil özleşmesi adı altında halkın ağızındaki her sözü değiştirmek isteyenler, diğeri ise Arapça Farsça sözcükleri nimet gibi görüp sarılanlardır (Nayır 15 Şubat 1963: 2).

Yaşar Nabi, dilde özleşme hareketine veryansın eden Burhan Felek'in *Cumhuriyet*'teki "Bu satırları anasından, hocasından, kitabından öğrendiği dile vefa göstermeyene ve modaya kapılanlara karşı yazıyorum." sözlerine karşılık, *Varlık*'ın yine Şubat sayısında aşağıdaki cevabı vermiştir:

"Bir kere anamızdan, hocamızdan ve kitabımızdan öğrendiğimiz dilin tek ve aynı olduğunu kim ileri sürebilir? Biz, anamızdan ayrı bir dil öğrenmişizdir. Sonra okula gidince öğretmenimizden gene başka bir dil öğrenmek zorunda kalmışız. Derken edebiyata merak salıp Fuzulileri, Halit Ziyaları anlamaya çalışırken de büsbütün başka bir dille karşı karşıya gelmişiz. Dahası var. Benim anamın dili ile bir Konyalının ve bir Karslının analarından öğrendikleri dil hiç de birbirine benzemez. Dün medresede okumuş olanla bugünün lisesinde okuyan da öğretmenlerinden ayrı ayrı diller

öğrenmişlerdir. Osmanlıca ile Türkçenin bir dil, tek dil olduğunu nasıl ileri sürebilirsiniz?” (Nayır 15 Şubat 1963: 2).

Yaşar Nabi bir yazısında ise dil davasına saldıranların varlığından söz etmiştir. Bu kişilerin hedef olarak Türk Dil Kurumunu seçtiklerini, bütün kötülüklerin kaynağı olarak Atatürk’ün dili arıtmak için kurduğu ve yaşaması için gerekli kaynakları sağladığı dil kurumunu gördüklerini; oysa TDK’nin daha çok hızlı giden ve bu yüzden ara sıra yanlış aşırılıklara da saptıran hareketleri frenleyen ve düzenleyen bir kontrol mekanizması şeklinde ilerlediğini ifade etmektedir (Nayır Nisan 1978: 18).

Dönemin dil alanındaki sorunları *Varlık* dergisinde oldukça fazla işlenmiştir. Dergide, yukarıda bahsedilenlerin dışında daha birçok mesele; incelenmesi, değerlendirilmesi gereken daha birçok konu bulunmaktadır.

11. Gün veya Ayın Olayları

Varlık dergisindeki yazılardan bazıları da “Günün Olayları” ve “Ayın Olayları” başlığı altında verilen kısa haberlerdir. Çeşitli gelişmelerin yer aldığı bu yazılarda Dil Bayramı, Türk Dil Kurultayı, ödül törenleri gibi konularla ilgili duyurulara rastlanmaktadır.

12. Konuşma ve Yazı Dili

Varlık dergisinin 1933-1980 arası sayılarında konuşma ve yazı dili ile ilgili yazılar da yayımlanmıştır. Çünkü dil devrimi yapılmadan önce Türkçenin yabancı dillerin etkisi altında olması sebebiyle yazı dili ile konuşma dili arasında büyük uçurum vardı. Yüksek zümre dili Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla doluydu. Halk ise oluşan bu yeni dili anlamakta güçlük çektiği için öz Türkçeyi, daha çok da zamanla Türkçeleştirdikleri sözleri kullanmaktaydı.

O dönemde, dil davasının amaçlarından biri de yazı dili ile konuşma dilini birleştirmek olduğu için, öncelikle konuşma dilinin tanımı yapılmaya çalışılmıştır. İhsan Akay, “Yazı Dili-Konuşma Dili” başlıklı yazısında bu konu hakkında üç ayrı fikir ayrılığı olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir: “*Yazı dili, konuşma diline kucak açmalı diyenle; bunun aksine, hayır konuşma diliyle yazmalı diyenler var. Bir de, yazı dili ve konuşma dili diye ayırım yapılmaz, bir milletin dili tektir diyenler var*” (Akay 1 Nisan1955: 7).

Varlık dergisinin 411. sayısında da “Diyorlar ki” bölümünde “Konuşma Dili” başlığını taşıyan bir ankete yer verilmiştir. Anketteki “*Halkın konuşma dili edebiyat dili olamaz,*

diyorlar, bu konuda ne düşünüyorsunuz?” (Diyorlar ki 1 Ekim 1954: 5) sorusunu çeşitli aydın ve yazarlar cevaplamış ve bu cevaplar dergide yayımlanmıştır. Kimi yazarlar, eserlerin halkın konuşma diline yakın yazılırsa daha kalıcı olacağını savunurken Oktay Akbal’ın konuyla ilgili düşünceleri şunlardır:

“Sanat alanında kesin sözlerden kaçınmak gereğine inanıyorum. Halkın dili ve edebiyatın dili diye bir ayırım yapmaya karşıyım. Bir edebiyatçı ister halkın dilini eserinin malzemesi olarak alır, kullanır; ister tamamen halkın konuşma dilinden uzak bir dille bir edebiyat diliyle eserini yazar; bu tamamen yazarın kişiliğini ilgilendirir. Önümüzde unutulmaz örnekler var: Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim gibi halkın dilini kullanarak edebiyat eseri yaratan yazarlar yanında halkın konuştuğu dille en küçük bağı olmayan bir edebiyat dilini kullanan Yakup Kadri, Abdülhak Şinasi gibi usta san’atçıları görebiliyoruz. Demek istediğim, her edebiyatçının kendi dili vardır. İster halk dilinden faydalanır, ister yepyeni bir dil yaratır. Bu onun kişiliğine, ustalığına ait bir şeydir. Zaten sanatta da önemli olan, kişilik sonra da ustalıktır” (Diyorlar ki 1 Ekim 1954: 5).

13. Sözlük ve Kılavuzlar

Bir dilin temel ihtiyacını karşılayan sözlük ve kılavuzlar, Cumhuriyet döneminde de göz ardı edilmemiş, dönemin önemli konularından biri olarak değerlendirilmiştir. O dönemde, harf inkılabından sonra eski kaynakların yerine, yeni yazılı ve geniş kapsamlı kaynakların oluşturulması ihtiyacı doğmuş ve ilk olma hüviyetini kazanan bu kaynakların hazırlanmasında titiz, hızlı davranılması gerektiği vurgulanmıştır. İşte bu durumun önemi, *Varlık* dergisinde Yaşar Nabi aracılığıyla kaleme alınmıştır.

Kapsamlı bir kaynak hazırlamayı geciktiren sebepler arasında dilin tam manasıyla teşekkül etmemiş olması, her geçen gün yeni kelimelerin eklenmesi vb. olduğunu söyleyen Yaşar Nabi, 1941 yılında çıkarılmaya teşebbüs edilen “İnönü Ansiklopedisi”nin o dönem için büyük ses getirdiğini, bu haberin sevinçle karşılandığını belirtmiş, o zamana kadar böyle bir çalışmanın yapılamama sebebini de dildeki inkılâp hamlesinin henüz durulmamasına bağlamıştır. Millettin kısıtlı servetiyle yapılacak bu işin, ilerleyen zamanlarda dilde meydana gelebilecek değişiklikler yüzünden eksik, kusurlu hatta işe yaramaz bir hâle gelmesi ihtimali böyle çalışmaların yapımını geciktirmektedir (Nayır 15 Ocak 1941: 289).

Yaşar Nabi, ayrıca dil meselesinin bir neticeye bağlanmasını beklemenin çok mantıklı olmayacağını; zamanla sadece kelimelerin değişeceğini, eserlerin özünün değişmeyeceğini; ileride bazı kelimelerin değiştirilip tekrar basımını gerçekleştirmenin zor olacağı düşüncesiyle yapılabilecek olan çalışmalara girişmekten kaçmanın yanlış bir hareket olacağını ifade etmiştir (Nayır 15 Ocak 1941: 290).

14. Türk Dil Kurumu

Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla 12 Temmuz 1932 tarihinde Atatürk'ün talimatıyla kurulan Türk Dil Kurumu, dil devriminin ağır yükünü üstlenmiş ve çok değerli çalışmalara imza atmıştır.

Varlık dergisinde imzasız olarak yayımlanan “Öz Dil İçin” adlı yazıda, TDK'nin gazetelere ve dergilere mektup yollayarak Osmanlıca sözlerin o tarihten sonra yazılarda kullanılmamasını, böyle kelimeler geçerse değiştirilmesini rica ettiği bilgisi aktarılmaktadır. Yazıda bu karardan sonra *Varlık* dergisinin sergilediği tavır açıkça şu şekilde ifade edilmektedir: “Biz, Dil kurumunun, Türk dilinin özleşmesi için yaptığı bu içten dileği bütün yazı arkadaşlarımıza bildirirken, kendilerinden, çıkan listeleri gözden geçirmelerini ve bundan böyle o kelimelerin Osmanlıcalarını yazılarında kumlanmamalarını dileriz” (İmzasız 1 Haziran 1935: 3).

Bunun dışında Kurumca yapılmış ve yapılmakta olan işler, derginin 1941 yılı Ocak sayısında özetlenmiştir:

“Birinci cildi çıkmış olan Söz Derleme Dergisi 4,5 ciltlik ve içinde 35-40 bin halk sözü bulunacak bir eser teşkil edecektir. Öte yandan Kurum Halk ağzında dolaşan atasözleri, masallar, bilmeceler, maniler ve türküleri de toplatmış ve bu suretle 15 bine yakın folklor fişi elde etmiştir. Radlofun dört büyük cilt tutan Türk Lehçeleri Lugatı Denemesi'nin tercümesi tamamlanmış, Pekarski'nin Yakut Dili Sözlüğü basılmaya başlanmıştır. Dilimizin Orhun harfleri ile en eski yazısının menşei hakkında Ahmet Cevat Emre'nin çok değerli bir araştırması Türkçe ve Fransızca olarak basılmış, Hüseyin Namık Orhun'un Eski Türk Yazıtları adlı üç ciltlik eseri de neşredilmiştir” (İmzasız 1 Ocak 1941: 287).

15. Türkçedeki Ek ve Heceler

Dil inkılabıyla Arapça, Farsça yapılar ve sözcükler, ekler terk edilerek öz Türkçe için

çaba sarf edilmeye başlanılmıştır. Beraberinde gelen sorunlar için çözüm yolları üretmek şüphesiz en gerekli ihtiyaçlardan biri olmuştur. Bu sorunlardan birine de Yaşar Nabi, *Varlık*'ın 1941'deki Mayıs sayısında değinmiş ve “-sal\ -sel” sıfat eki ile ilgili ortaya çıkan sorunları açıklayarak konuyla ilgili yeni fikirleri değerlendirmiştir (Nayır 15 Mayıs 1941: 502).

Varlık'ta yer alan yazılardan biri de Fuat Köserarif'in yazdığı “Türkçemizde Şedde Var mı?” başlıklı yazısıdır. Yazıda Türkçede şeddenin olup olmadığı tartışılmıştır (Köserarif 15 Haziran 1943: 466). *Varlık*'ın 1955 yılı Ocak sayısında ise, “Dilci” adıyla bir gazete yazarı, Türkçeye Arapçadan geçen bazı kelimelerdeki ses düşmesine değinmiştir. Yazar; dilimizde kullanılan iki heceli Arapça kelimelerden bir takımının e ve i eklerinden birini aldıklarında son hecedeki sessiz harfle birlikte bir hecesini kaybettiğini, “ufuk” kelimesinin “ufk”a, “sabır”ın “sabr”a dönüştüğünü, bunların Arapça kökeninden gelen ve aslında tek heceli olan fakat bizim dilimizde iki heceye dönüşen kelimeler olduğunu, iki heceli oldukları halde sulâsi(üçlü) olmadıkları için bu kuralın dışında “esir, eser, kerim, amel, hatır, kesif” gibi kelimelerin de bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca Arap yazısında bu kelimelerin yazılış tarzından ayırt edilebildiğini ancak Latin alfabesinde bu ayrıma varılamayacağını, bu kuralın yavaş yavaş ortadan kalkma yolunda olduğunu, o dönemde üniversite mezunlarının dahi bu kuralı ihmal ettiklerini, “nesir, asır” gibi kelimelerin yanı sıra “omuz, ağız” gibi Türkçe olan kelimelerde de kuralın ihmal edildiğini ifade etmiştir (Dilci 1 Ocak 1955: 19).

16. Türkçedeki İmla Hataları

Dilin neredeyse her alanı ve sorunuyla ilgili yazılara yer veren *Varlık* dergisi, Türkçedeki yazım yanlışlarına da kayıtsız kalmamıştır. *Varlık* yazarlarından Yaşar Nabi, imla sorununun harf devrimiyle ortadan kalktığını düşünmenin hata olduğunu, karmaşanın geçtiğinin düşünülmemesi gerektiğini, sorunların hala devam ettiğini, herkes düzene uyarsa sıkıntıların ortadan kalkacağını, istikrarın sağlanacağını, sorunun kaynağının dikkatsizlik ve istikrarsızlık olduğunu dile getirmiştir (Nayır 15 Ocak 1941: 305).

Herkesin imla konusunda düşüncelerini ifade edebileceğini fakat her istenilen şeyin imlada olamayacağını belirtirken TDK'nin yeni çıkartacağı imla kılavuzunun her şeyi düzelteceğini umduğunu da sözlerine eklemektedir (Nayır 15 Ocak 1941: 305).

Yaşar Nabi bir diğer yazısında ise TDK'nin yeni imla kılavuzunu hazırladığını, bu kılavuzun ön basımı yapılarak dağıtıldığını, bu kılavuzda eski imla kılavuzuna göre keskin değişikliklerin olmadığını belirtmiştir (Nayır 15 Haziran 1941: 529).

Ayrıca Türkçenin herkesin telaffuz ettiği gibi değil, İstanbul ağzı ile konuşulması gerektiğini, eskiden beri telaffuz edilen sözcüklerin değişerek geldiğini ve aynı yerde bir şeyi söylerken farklı telaffuzların kullanılmasını dayanak göstererek imla kurallarına gerek olduğunu belirten Yaşar Nabi bu karmaşaya son vermek ve kelimelerin tek bir telaffuz biçiminde karar kılabilmek için imlanın şart olduğunun altını çizmiştir (Nayır 15 Haziran 1941:530).

17. Vezin ve Aruz

Dil devriminden sonra vezin ve aruz meselesi de tartışmalara konu olmuştur. Cenap Şehabettin gibi şairler aruz vezninin kullanılmasını ve aruza dönüşü savunurken bazı şairler de hece vezninin kullanılmasının daha doğru ve uygun olacağını savunmuştur. Cumhuriyetçi bir dergi olan *Varlık*'ta yer alan yazılar ise dil devrimine uygun olarak aruza sert tepki gösterip hece veznini savunanlara aittir.

Aruz ölçüsünün Arapça ve Farsça kelime yapısına daha uygun olması ve bu veznin kullanılmasının yabancı sözcüklerin dilden uzaklaştırılmasına engel teşkil etmesi bakımından hece vezninin kullanılması daha uygun görülmüştür. Dildeki ahengi sağlayan unsurun aruz olduğunu düşünenlere hece veznini savunan Cevdet Kudret şu sözlerle cevap vermiş ve ahengin oluşmasındaki etkenin aruz olmadığını vurgulamıştır:

“Türkçede hece ile yazılan şiirlerde eğer hakikaten ahenk yoksa, bu kabahat vezinde değil belki şiiri yazanda, daha doğrusu yazamıyandadır. Nasıl ki, garp lisanlarından herhangi birinin şiirindeki muvaffakiyette hece veznine değil, yalnız şaire aittir.

Aruz vezni, iddia edildiği gibi, başlı başına ahenkli ise o zaman ayrıca şiir yazmaya ne lüzum var. Bunu iddia edenler sabahtan akşama kadar (Failâtün, failâtün, failün) diye yazıp yazıp okusunlar” (Solok 1 Ekim 1933: 82).

Hece veznini savunucularının *Varlık*'ta yer alması yadırganamaz bir durumdur çünkü hece vezni yeni yazıya çok daha uygun ve aynı zamanda ahenkli bir yapıya sahiptir. Yeni yazıyı destekleyen dil politikası sürdüren *Varlık* bu konuda da yeniyi benimseyenlerin yanında olmuştur.

18. Yabancı Diller

Dönemin gündemini meşgul eden “okullarda yabancı dil öğretimi, dilimizdeki yabancı dil varlığı ve yabancıların dilini konuşabilme özgürlükleri” gibi konular *Varlık*’ta da işlenmiştir.

Abdülhak Şinasi Hisar “Liselerimizde Bir Garp Dili” başlıklı yazısında öncelikle dilimizin iyi öğrenilmesi gerektiğini ancak Arapça ve Farsçanın da öğretilmesinin doğru olacağını bildirmiştir. Bunu isteme amacı olarak da eskiye dair kaynakların okunup anlaşılmasını ve eskiyle olan bağın tamamen kopmasını göstermiştir. Hisar’ın şu cümleleri eğitimde yabancı dillerin öğretilmesi gerektiği düşüncesini açıklamaktadır: “*Evvelleri bizde Arabî ve Farisi öğretilirdi. Nasıl ki birçok Avrupa memleketlerinde Yunanca ve Latince okutulur da. Şimdi bu dersler lüzumsuz görülerek kaldırılmış olduğundan on iki sene kadar süren bir lise tahsilinden beynelmilel bir garp lisanını öğretmesini istemek açık bir hakkımızdır*” (Hisar 1 Mart 1934: 243).

“Dilin Özleşmesi” adlı yazısında, dilin yabancı unsurlardan arınmasının ve özgün kalmasının önemli olduğunu; dilin, dil hazinesini teşkil eden kelimelerle milli söz kaynaklarından alınmış dil kurallarıyla oluşturulması gerektiğini söyleyen Agop Dilaçar, bu düşüncesini “*Yabancı kelimelere karşı müsamahakâr davranan İngilizcede bile Lâtin ve Fransız asıllı kelimelere karşı bir aksülâmel görülmektedir.*” şeklinde ifade etmiştir (Dilaçar 1 Nisan 1941, 418).

Yaşar Nabi ise yazısında yabancı kelimelerin kültürümüzde yer edinmesinin sebebinin yine bizler olduğunu; dile sokulan bazı yabancı kelimelerin dilimizde karşılığı olmadığından değil, alışkanlık haline geldiğinden kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıca yazar, karşılığı olmadığı düşünülen sözcüklerin aslında var olduklarını, sadece üşengeçlik ve kolaya kaçmaktan ötürü bunların ihmal edildiğini ifade ederek bu durumun önüne geçmek gerektiğini vurgulamıştır (Nayır 1 Mart 1941: 383).

19. Yazım Kuralları ve Dil bilgisi

Bir dili güzelleştiren, anlamını güçlendiren ve akıcılığını sağlayan unsurlardan olan yazım kuralları ve dil bilgisi konularında *Varlık* dergisinde çeşitli yazılar kaleme alınmıştır.

Mehmet Fuat’ın 1959 Şubat’ında yayımlanan güzel yazmanın önemi vurgulanırken dil yanlışlarının düzeltilebileceği ancak dil yanlışlıklarını dile getirirken sanatın ve sanatçının aşağılanmaması gerektiği belirtilmiştir. Yazar, bu konudaki düşüncesini şu sözlerle dile

getirmektedir: “*Dille ilgisi olmıyan tartışmalarda, karşısındaki yazarın dil yanlışları üzerinde durmak, böylece onu küçültmiye, susturmiya çalışmak, bence, çok kötü bir tutumdur*” (Mehmet Fuat 1 Şubat1959: 6).

Melih Erçin ise TDK'nin yapmış olduğu değişiklikler ve yazım kurallarından bazılarına getirdiği çözümleri konu alan “Türkçe Yazım Kuralları III” başlıklı yazısında “ile edatını ve kaş imi” sorunlarının açığa kavuştuğunu belirterek getirilen çözümleri paylaşmıştır (Ercin Haziran 1978: 11).

Okullarda Latin harfleriyle yazma hususunun çok yönlü olarak değerlendirilmesini elzem gören Hikmet Dizdaroğlu'na göre ise, öğrencilere hem yazma kuralları öğretilmeli hem de onların doğru yazmasına gereken önem verilmelidir. Yazar eserlerin ne kadar kurallara ve ilkelere uygun yazılırsa o kadar doğru, etkili olacağını ve ne kadar bu ilkelere, kurallara uygun yapıtlar ortaya konursa o kadar sağlam yapıtlar olacağını; bu ilke ve yöntemlerin bir uydurma olmadığını, sanatçıların yapıtlarının incelenmesi sonucu belirlendiğini, bir deneyimin ürünlerinden çıktığını dile getirmiştir (Dizdaroğlu Ocak 1978: 13).

SONUÇ

Geleceği tasavvur edebilmenin en temel ilkesi şüphesiz geçmişi iyi bilmek ve iyi analiz ederek öngörülerde bulunabilmektir. Geçmişte yaşanan gelişmeleri gözleme şansını veren dergiler dönemin siyasi ve ekonomik yapısını, sosyal ve kültürel hayatını, edebi zevkini vb. gözler önüne sermektedir. Dil konusunda da oldukça geniş bir malzeme sunan dergiler, bu anlamda incelenmeye değerdir.

Cumhuriyet dönemi dergisi olan *Varlık*, dilde köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemde yayın hayatına başladığı için, dildeki değişim ve gelişmelere ışık tutabilmiştir. *Varlık* dergisinin 1-868 sayılarındaki dil yazılarının %9'u dil devrimi, % 4'ü dil ve kültür, %4'ü yabancı dil eğitimi, %9'u eskiye karşı yeni dil, %3'ü dilin özleşmesi, %1'i dil-toplum ilişkisi, %1'i dil-içerik, %2'si dil aileleri, %2'si dilin diğer sanatlarla ilgisi, %10'u dönemin dil alanındaki sorunları, %8'i gün veya ayın olayları, %4'ü konuşma ve yazı dili, %2'si sözlük ve kılavuzlar, %8'i Türk Dil Kurumu, %6'sı Türkçedeki ek ve heceler, %6'sı Türkçedeki imla hataları, %4'ü vezin ve aruz, %11'i yabancı diller, %6'sı da yazım kuralları ve dil bilgisi ile ilgilidir. Yazıların 1933-1980 yılları arasında yıllara göre dağılımına bakıldığında ise “dil ve kültür, konuşma ve yazı dili, sözlük ve kılavuzlar, vezin ve aruz konularının 1950'li yıllara

kadar yoğun olarak işlendiği, diğer konuların ise dönemin gündemine bağlı olarak 1970’li yıllara kadar zaman zaman dergide yer bulduğu görülmektedir.

Varlık’taki dil yazıları daha çok “öz Türkçe” yani dilde özleşme davası ile ilgilidir. Dergi; dil devrimine destek vermiş ve belirlediği dil politikasıyla yoluna devam etmiştir. TDK’nin belirlediği esaslara uygun hareket etmeye çalışmış ve bilgi akışını sağlayarak halkın bilinçlenmesinde rol oynamıştır. Derginin genel prensibi doğrultusunda, yazı içeriklerine müdahalelerden kaçınılmış fakat gerekli görülen durumlarda bazı uyarı ve elemeler de yapılmıştır. Dil alanındaki yazıların dörtte biri Yaşar Nabi Nayır’a aittir; Nayır’ın ve diğer yazarların *Varlık*’ta kaleme aldıkları yazıların yüzdelik oranları ise aşağıdaki gibidir:

YAZARLAR	YÜZDE ORANLARI
Yaşar Nabi Nayır	%25
Cevdet Kudret Solok	%5,4
Ahmet Köklügiller	%3,3
Sami Nabi	%2,02
İhsan Akay	%2,02
Mahmut Ragıp Gazimihal	%2,02
Orhan Hançerlioğlu	%2,02
Leo Spitzer	%2,02
“İmzasız”	%10,1
“Varlık”	%4,05
Diğer yazarlar	%42,05

Varlık dergisinin dilin gelişim sürecindeki katkıları ve bu uğurdaki çabaları dikkate şayandır. Dil davasına büyük hizmet eden bu dergi, dille ilgili her konuyu hem gündeme taşımış hem de bunların günümüze aktarılmasına vesile olmuştur.

Kaynakça

- Ahmet Cevat (15 Mart 1939), “Türkçe Hint Avrupa Dilleriyle Akraba mıdır?”, *Varlık*, S. 137, s. 162-165.
- Akay, İhsan (1 Mart 1959), “Dil Sevgisi”, *Varlık*, S. 497, s. 7.
- Akay, İhsan (1 Nisan 1955), “Yazı Dili-Konuşma Dili”, *Varlık*, S. 417, s. 7.
- Albert Malche (1 Nisan 1934), “Lisan Tedrisatı Hakkında Bazı Mülahazalar”, (çev. Ahmet Necdet), *Varlık*, S. 18, s. 273-274.
- Dilaçar (1 Nisan 1941), “Dilin Özleşmesi”, *Varlık*, S. 186, s. 418-423.
- Dilci (1 Ocak 1955), “Değişen Kural”, *Varlık*, S. 414, s. 19.
- Dilmen, İbrahim Necmi (15 Temmuz 1933), “Karşılık Ararken İki Yoldan Hangisine Gitmeli?”, *Varlık*, S. 1, s. 9.
- Diyorlar ki (1 Ekim 1954), “Konuşma Dili”, *Varlık*, S. 411, s. 5.
- Dizdaroğlu, Hikmet (1 Ocak 1978), “Yazma İlkeleri”, *Varlık*, S. 844, s. 13.
- Ercin, Melih (Haziran 1978), “Türkçe Yazım Kuralları III”, *Varlık*, S. 849, s. 11.
- Ercin, Melih (Şubat 1978), “Üç Saptama Bildirisi”, *Varlık*, S. 845, s. 5.
- Ertunç, Muhsin (Ekim 1937), “Dil ve Kültür”, *Varlık*, S. 103, s. 481-482.
- Gazimihal, Mahmut Ragıp (1 Nisan 1938), “Dil ve Musikiye Dair”, *Varlık*, S. 114, s. 660.
- Gazimihal, Mahmut Ragıp (15 Şubat 1938), “Dilimiz ve Müzik”, *Varlık*, S. 111, s. 611.
- Hisar, Abdülhak Şinasi (1 Mart 1934), “Liselerimizde Bir Garp Dili”, *Varlık*, S. 16, s. 243.
- İmzasız (1 Haziran 1935), “Öz Dil İçin”, *Varlık*, S. 46, s. 337.
- İmzasız (1 Ocak 1941), “Türk Dili”, *Varlık*, S. 180, s. 287-288.
- Kansu, Ceyhun Atuf (Temmuz 1972), “Türk Dili”, *Varlık*, S. 778, s. 3.
- Köklügiller, Ahmet (Eylül 1979), “Türkçeyi Özleştirme Çabaları”, *Varlık*, S. 864, s. 12.
- Köserarif, Fuat (15 Haziran 1943), “Türkçemizde Şedde Var mı?”, *Varlık*, S. 239, s. 466-467.
- Kurbanoğlu, Şerif Hulisi (15 Mayıs 1941), “Edebiyat ve Dil Bilgisi”, *Varlık*, S. 189, s. 486-487.
- Mehmet Fuat (1 Şubat 1959), “Yanlışsız Yazmak”, *Varlık*, S. 495, s. 5.

- Nayır, Yaşar Nabi (1 Aralık 1948), “Dil Bahsinde Hakikat”, *Varlık*, S. 341, s. 3.
- Nayır, Yaşar Nabi (1 Temmuz 1946), “Dil Bahsinde Ölçü”, *Varlık*, S. 312, s. 8.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Mayıs 1941), “Dil Bilgisi”, *Varlık*, S. 189, s. 481-482.
- Nayır, Yaşar Nabi (Nisan 1978), “Dil Kavgası”, *Varlık*, S. 847, s. 18.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Şubat 1963), “Dil Konusu”, *Varlık*, S. 592, s. 2.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Aralık 1934), “Dil Özleşmesi İçin Düşünceler”, *Varlık*, S. 35, s. 162.
- Nayır, Yaşar Nabi (1 Ekim 1934), “Dil Özleşmesi”, *Varlık*, S. 30, s. 81.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Temmuz 1941), “Dil Üzerine Çalışmalar”, *Varlık*, S. 193, s. 23.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Haziran 1941), “İmlamız Tespit Edilirken”, *Varlık*, S. 191, s. 529-530.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Ocak 1941), “İnönü Ansiklopedisi”, *Varlık*, S. 181, s. 289-290.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Ocak 1941), “Keyfi İmlalar”, *Varlık*, S. 181, s. 305.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Ağustos 1941), “Kongre Tiryakiliği”, *Varlık*, S. 195, s. 71.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Mart 1941), “Öz Dil Alakasını Yeniden Uyandırmalıyız”, *Varlık*, S. 185, s. 385-386.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Mayıs 1941), “Sıfat Eki Meselesi”, *Varlık*, S. 189, s. 502.
- Nayır, Yaşar Nabi (15 Ekim 1938), “Türk Kültürü ve Türkçe”, *Varlık*, S. 127, s. 97-98.
- Nayır, Yaşar Nabi (1 Mart 1941), “Yabancı Kelimeler Meselesi”, *Varlık*, S. 184, s. 383.
- Nayır, Yaşar Nabi; Solok, Cevdet Kudret; Ozansoy, Halit Fahri; Çağlar, Behçet Kemal; Onan, Necmettin Halil (1 Ekim 1933), “Aruz, Hece Meselesi”, *Varlık*, S. 6, s. 82-83.
- Özdemir, Emin (Ekim 1978), “Dil ve İçerik”, *Varlık*, S. 853, s. 6.
- Süleymanpaşıcı, Mehmet (15 Mart 1941), “Türk Liselerinde Latin Dili”, *Varlık*, S. 185, s. 400-401.
- Şardağ, Rüştü (15 Ocak 1941), “Edebi Darlık”, *Varlık*, S. 181, s. 296-297.
- Vardar, Berke (1 Ağustos 1963), “Toplumsal Yönden Dil”, *Varlık*, S. 603, s. 11.